

יומא טז

משה שווערד

1. ספר איזהו מקומן

וארבע לשכות היו בדי' מקצועותיה - כל המפרשים פירשו דלשכות הללו היו בעונה מכפנים, וכן הוא בצירוי הרמב"ם ותוי"ט ותפא"י, לבד מפ"י הרא"ש (מלות נ. ה.) שצייר הלשכות הללו חוץ לעזרה, וראה בתוי"ט שם שדחה דעה כזו. ועי' בתפא"י פ"ב דמדות (אות מ"ז) שמפרש טעם מקום כל לשכה במקצוע זה דוקא.

2. תוספות ישנים מסכת יומא דף טו עמוד ב

ורמיניהו כו'. מלשכת טלה קרבן ומלחם הפנים קא פריך דהנהו משני לבסוף שמעתין אבל מאינך אתי להו שפיר אם היו משמשות שני דברים:

3. תוספות מסכת יומא דף טז עמוד א

י"ל טובא איכא לשכות ומיני כלים שמשמשין שנים ושלושה דברים.

4. הערות מהרב אלישיב

אבני מזבח ששקצום מלכי עכו"ם. (ובע"ז נר.) רצה להוכיח מהאי מילתא דאע"פ דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו מ"מ בעשה בה מעשה שאני וחירצה הגמ' דשאני התם דאיכא קרא דובאו בה פריצים וחללוהו. ופירש"י וכיון דיצאו לחולין קנינו עכו"ם בהפקירא ומשו"ה אסרום.

[והנה דעת הרמב"ם [ע"ז בבית הבחירה ה"ז] דאע"פ שהמקדש היום חרב בעונותינו חייב אדם במוראו כמו שהיה נוהג בבנינו לא יכנס אלא למקום שמותר להכנס לשם וכו'. ובפ"י ה"ז שם כתב דקדושת המקדש בירושלים קדשה לעת"ל נמי לפי שקדושת מקדש וירושלים מפני השכינה ושכינה אינה בטילה.

ונראה פשוט דאע"פ דבאו בה פריצים וחללוהו והוציאו הקדושה לחולין. אין הכוונה דנתחלל המקום מקדושתו אלא הכוונה דכיון ממון הקדש יצא לחולין ואין כאן מעילה כבר ובממון שייך לעכו"ם כיון דחללוהו הוה הפקר וכו' בו אבל בעצם קדושתו הקדושה קיים הוא והבא לתוכו הוא בכרת. (ועי' מש"כ סוכה מ"ט ע"א).

5. תפארת ישראל - יכין מסכת מידות פרק א

(מט) בה גנזו וכו' מלכי יון. כשמשלו היוונים על ישראל בימי אנטיוכוס, הקריבו הרשעים לעבודה זרה על המזבח הקדוש שבבית המקדש, כדי להכעיס לישראל, וכשנגאלו על ידי חשמונאי ובניו, גנזו אבני אותו המזבח בזאת הלשכה, [ונראה לי דמדהיו האבנים משוקצין, לכן היתה הלשכה זאת בחציה שבחול, ואין להקשות אמאי הרסו המזבח, הרי בכל דוכתא מחובר לקרקע הרי הוא כקרקע (כלעיל סי' מ"ה), והרי קרקע עולם לא נאסר (כע"ז מ"ה א'), ואם תמצא לאמר דאף על גב שלא נאסר, אפילו הכי מכוער הדבר להקריב עליו לשמים, על כל פנים קשה כיון דמדינא מותר להקריב עליו, האיך הרסוהו ועברו על לא תעשון כן לה' אלקיך (ספרי), נראה לי מדעשו כן לכבוד שמים אינו דרך השחתה ושרי (כרמב"ם פ"א מבחירה), אי נמי נראה לי דלהכי היו רשאים לקעקע כל בנין המזבח, משום שכשנכנסו עכו"ם להיכל, נעשה הכל גם המזבח חולין מדכתיב ובאו בה פריצים וחללוהו (כע"ז נ"ב ב'), ומה דקאמר התם נתברינהו, ופי' רש"י דהיינו לבטלן על ידי עכו"ם, היינו הכל מדרבנן, דלא גרע ממשחזהו להר דאבניו אסורים למזבח (כע"ז דמ"ו ב') והיינו הכל מדרבנן, אבל מדאורייתא לא נאסרו כלל], ובאותה לשכה מכרו ג"כ החותמות לקרבנות [כתמיד פ"ג מ"ג], רק הכא קמ"ל למה היתה בחול, והתם קמ"ל מה היתה משמשת תדיר:

• עו"ע מ"מ # 17

6. תפארת ישראל - יכין מסכת מידות פרק ב

מז) לשכת בית שמניה. נראה לי דיחדו לכל לשכה מקום הראוי, דלשכת השמנים יחדוה במערבית דרומית משום דמקום הניסוך במזבח לייך גם כן במזרחית דרומית היה, וגם מנורה בדרום היה, וצפונית מערבית למצורעים מדמוכנים לקרבן להכניס בהונות והרי כל קדשי קדשים נשחטין בצפון, אולם בצפונית מזרחית להתלעת עצים, דעצים צריכים לקרבנות שקרבים למזבח דהיינו עולה וכדומה שנשחטין בצפון, ורק מדלא היו ראויין עדיין עד אחר התלעה לכן יחדוה בצד מזרח דהיינו רחוק מהמקדש, ומזרחית דרומית יחדוה לבשל שלמי נזיר, מדהוא דבר של חול, דבר שגם בירושלים היה רשאי לעשות, רק משום שכמה נזירים שהיו מעיירות אחרות ואין להם מכיר בעיר, יחדו להם לשכה בעזרה:

7. גליוני מנחת חן

גמ' שכל עץ שיש בו תולעת פסול לגבי מזבח. טעם האיסור תולעת דבר טמא האסור באכילה, ואסור להעלות למזבח

מדין משקה ישראל, דדרשינן מן המותר לישראל, או משום דהוא דבר מאוס ובזיון למזבח (מאירי ומאירי במדות).

8. שערים מצויינים בהלכה

דף טז. שכל עץ שיש בו תולעת פסול למזבח. עיי' בגמ' מנחות (פה:) הקדישו מהו שילקה עליו משום בעל מום כיון דפסול כבעל מום דמי, או דילמא אין בעל מום אלא בבהמה, וכתבו התוס' דהאיבעיא היא לשיטת רבי דאמר שם (כ:) דהמנדבין עצים למזבח הוא קרבן עצים, ולכן פסול בו מום דהיינו תולעים.

9. ספר איזהו מקומן

דיד העצים ששם כהנים בעלי מומין עומדין ומתליעין בעצים שכל עץ שיש בו תולעת פסול לגבי מזבח - בטעם פסול עץ מתולע יעוי' בגמ' מנחות פה: שמסתפקת אם הוא מטעם בעל מום וכתב המנחת חינוך (מ"א רפ"ה) שספק הגמ' הוא רק במתנדב עצים לקרבן ולא בעצי המערכה שאינם קרבן ופשיטא שאם הקדישן אינו לוקה. ובהא דפשיטא ליה דאין צד קרבן בעצי המערכה - יעוי' מש"כ באיזהו מקומן מנחות כ:}.

כרם בהערה 24 לשטמ"ק החדש במנחות שם הקשה דהמאירי כאן פירש בטעם פסול עץ מתולע "מפני שתולעת דבר טמא, ואין דבר טמא ראוי לישרף ע"ג המזבח", ובקריית ספר (פ"ו מאסו"מ) כתב דעץ שהתליע פסול לפי שאינו ראוי להבערה, ולטעמים הללו לכאורה אין לחלק בין עצי קרבן לעצי המערכה.

ודאה עוד בהערות מן הגריש"א שהניח דברי המאירי בתמיה מכח הגמ' במנחות הנ"ל דמבואר שהפסול הוא כעץ עצמו ולא מחמת התולעת שבו, ועיי' בספר חוקת היום.

10. הערות מהרב אלישיב

שכל עץ שיש בו תולעת פסול לגבי מזבח. כתב המאירי דעץ שיש בו תולעת פסול למזבח משום התולעת שבו דבר טמא אינו ראוי להעלותו על המזבח,

ואע"פ שאינו בא בתורת הקרבה מ"מ דבר טמא אינו ראוי למזבח. נמצא לפי דבריו דעיקר האיסור כאן הוא משום הקרבת התולעת שבו אבל עץ עצמו לית ביה שום פסול.

והנה איתא במנחות (פה:): תנן התם כל עץ שנמצא בו תולעת פסול לגבי מזבח אמר שמואל לא שנו אלא לח אבל יבש גורדו וכשר וקמיבעי ליה לרבא התם הקדושו [להאי עץ שיש בו תולעת] מהו שילקה עליו משום בע"מ כיון דפסול כבע"מ דמי או דלמא אף בע"מ אלא בבהמה. תיקו.

הנה מעצם הדין דבלח פסל כל העץ כבר חזינא דיש בו תולעת אינו פסול מצד התולעת עצמו אלא כיון שנמצא בו תולעת כל העץ פסול ולא תולעת גרידא אסורה אלא כיון דהתליע אסור אע"פ שמוציא התולעת עצמו ורק ביבש כיון דיכול לגרד מקום התלעה לגמרי א"כ כבר לא היה עץ מותר.

וכן מהא דמיבעי ליה לרבא אי בהקדושו לוקה מבואר דהאיסור הוא על כל העץ וכל העץ שם מום עליו משום תולעת שבו. מכ"ז מבואר לכאורה דהפסול בעץ שהתליע הוא לא רק על התולעת משום דבר טמא אלא כל העץ שם פסול עליו וצ"ב דברי המאירי.

11. ספר איזהו מקומן

שהכהן השורף את הפרה עומד בהר המשחה וכו' - הרדב"ן (סי"ג ו. ה.) הקשה מדוע הוצרכו להגמין כותל המזרחי, והלא רואה אני שהר המשחה גבוה מאד, והעומד היום בראש ההר רואה כל הבית תחתיו עמוק מאד. וכתב לתרץ דצ"ל שלא היו שורפין הפרה בראש הר המשחה, וגם הבית היה גבוה הרבה ממה שהוא עתה, ע"ש.

מיהו צ"ע דהרש"י לקמן ע"ב (ד"ה רונא דמונא) נקט בתור"ד שהכהן העומד בראש הר המשחה. [אכן בהגהות רציונים (מהדורת שח וסדר) הביאו כת"י שגורסים ברש"י 'בהר המשחה' והשמיטו תיבת 'בראש'].

12. ספר איזהו מקומן

ומכוון ורואה כנגד פתחו של היכל בשעת הזאת הרים - א] התוי"ט במדות

ב] כתי' מרן רי"ז הלוי (פ"ד מהל' פרה אדומה) כתב בדעת הרמב"ם שאין דין שיראה הכהן את פתח ההיכל אלא צריך שיראה ההיכל עצמו, ושכן דעת המאירי. מיהו לשון רש"י כאן משמע שצריך ראית חלל פתח ההיכל. ועי' שמועת חיים.

13. ספר איזהו מקומן

עונה שלהן, וכן נאה כרכת כהנים בראש עזרתם, ושל לויים בראש עזרתם" וכו'.
[וכתב התפא"י במדות שם (60 ק"ד) דלכאורה תמוה דכשלהי תמיד איתא דהכהנים עמדו על מעלות האולם לברך את העם, וצ"ל רכשהיה המקום דחוק להם על הדוכן עמדו השאר על מעלות הללו, ודחה סברא דהכהנים שעבדו אותו יום עמדו על מעלות האולם ושאר הכהנים על הדוכן.
והנה הרב"ז (י"ט ו. ו.) העלה סתירה בדברי הרמב"ם שבהל' חפילה (יד. ט.) כתב שהכהנים במקדש עולים לדוכן לברך, ותיירץ שיש כהנים שלא היו ראויין להכנס בין האולם למזבח, ואע"פ כן חייבין בעשה דכה תברכו, והם היו עומדים על הדוכן.

דוכן נתון עליה:
לצורך מה נעשה דוכן זה:
רש"י פירש דהוא דוכן של לויים, וכן פירשו הרע"ב במדות (ג. ו.), והרא"ש שם, והמאירי בסוגיין. וכ"כ הרמב"ם (צ"ג ו. ו.) ח"ל "ועל הדוכן העולה מעזרת ישראל לעזרת הכהנים היו הלויים עומדים בשעה שאומרים שירה על הקרבן" עכ"ל.
אולם הר"ש במדות שם פירש ח"ל "דוכן הכהנים לברך את העם קבוע בה בתחלת

14. ספר איזהו מקומן

ב. פירוש שני פירש"י בסוף הסוגיא (ח.) משם עצמו, ד"הא מני ר' יהודה היא" קאי אמתי' דחמירי "אמר להם הממונה" וכו', דאני לתרצי דנא דהתם הוא ר' יהודה דמצינו דפליג אסתמא דמדות, ד"ל מוכח ממוצע ואילו משנה דמדות סברה דמוכח בדרום קאי, ומאי דאמרינן "נאי ס"ד מדות ר' יהודה" הוא המשך ההוכחה, עד דמסיק "אלמא רובא דמוכח בדרום קאי ש"מ", ולא גריסין "אלא לאו ש"מ רב"י היא".
וראה בתוס' ע"כ (ד"ט מוצג) שהקשו הרבה דחו פירוש זה, וע"ע תוס' לקמן ריש ל. אמנם הריטב"א הסכים לפירוש זה ואף יישב גירסת הגמ' החם. ריעו' בחור"ט במדות (ס. ג. מ"ד) מן הטענות שמפרש אף דעת הרמב"ם כפירוש זה דרש"י.

רב אדא בר אבהו אמר הא מני ר' יהודה היא וכו':
בביאור דברי ר"א בר אבהו יש ברש"י כ' מהלכים:
א. מהלך ראשון הוא פירוש רבותיו דרש"י (כמש"כ תוס' ריש ע"ב), דמתני' דמדות הוא ר' יהודה דחזינן נמי שלדבריו הוצרך כותל המזרחי להיות נמוך, וא"כ אין צריך לומר דר"א בן יעקב הוא, והדר מקשינן "ואי ס"ד מדות ר"י הוא" וכו', ומסקינן אלא ש"מ רב"י היא. וכמהלך זה כ"ה גם פיר"ח והמאירי.

15. שו"ת חתם סופר חלק א (אורח חיים) סימן כח

יקרתו הגיעני, וע"ד בהכ"נ ישנה שסתרו אנשי הקהל קדש והרחיבו בנין החדשה לרומם בית אלקינו ורוצים להעמיד הבימה שקורים בתורה בסוף בהכ"נ סמוך לארון הקודש ולא באמצע כמו שהיה מקדמת דנא באמרם שיהיה נוי והרוחה יותר בבהכ"נ מאשר תעמוד באמצע, ונפשו היפה בשאלתו אי שפיר דמי לשנויי או לא: תשובה, לפני פר"מ נגלו תעלומות ולא צריך ליעץ במכתיר ויפה כ' דברמב"ם [ה' תפלה פי"א ה"ג] מפרש בונין תיבה באמצע בהכ"נ כדי שישמעו כולם בשוה וכו' טור ורמ"א בהג"ה ש"ע סס"י ק"ו וכל המשנה ידו על התחנתה. האמנם בכ"מ כ' ללמוד זכות על איזה מקומות בארצותם שבנו הבימה בסוף בהכ"נ, וכל דהם ס"ל דוקא בזמנם שהיה רוב העם ולא שמעו קול הקורא כי אם מהאמצע אבל בעו"ה בקהלות קטנות ואנשים בהם מעט ישמעו גם מהבימה שבסוף בהכ"נ ע"ש, והנה לא הראה כ"מ מקום מ"ל להפוסקים שתעמוד הבימה באמצע בהכ"נ והוא ש"ס ערוך בסוכה נ"א ע"ב באנשי אלכסנדריא, ויפה כ' הרב כ"מ ללמוד זכות על איזה קהלות הנהגים נגד הש"ס, אבל נ"ל שנשתבשו הקהלות במ"כ אדרבא ק"ו השתא ומה אלכסנדריא שבכל זאת לא שמעו כל הקהל שהצריכו להניף בסודרים ואפ"ה העמידו באמצע ולא בסוף, אע"ג שככה הי' יכולים לראות הנפת סודר מהסוף כמו מהאמצע ואם לא די בסודר א' יעמידו שנים, אע"כ לא שפיר דמי למיעבד הכי, ומסברא אומר כיון שאנו מהזיקים הבימה שבה קורין פ' הקרבנות כמו מזבח שמפני כן מסבבים הבימה בחג הסוכות כמו שסבבו המזבח, ואותו המזבח שעמד בהיכל לפני ארון הקודש שהוא מזבח מקטר קטרת היה עומד באמצע הבית מכוון בין מנורה לשולחן וכפירש"י בפ' תרומה [כ"ו - ל"ה] וכמבואר בש"ס [יומא ל"ג ע"ב] ורמב"ם [ה' בית הבחירה פי"א ה"ז], ויען הבימה שלנו עומדת בפנים כמזבח הפנימי ע"כ ראוי להעמידו באמצע בהכ"נ לדמותו לבהמ"ק בכל האפשרי ואין לשנות במקדש מעט שלנו:

16. ספר איזהו מקומן

כל העזרה היתה אורך קפ"ו וכו' - כתב המלאכת שלמה (מדות ס. 6.) בשם הערוך י"מ שלכן נקראת 'עזרה' מן עזרה בצורת, כלומר ששם מתקבצין להתפלל לא-ל ושומעין ועוזרין" עכ"ל. ובחור"ט (מדות ג. ו.) כתב דכן מפרש הירושלמי (פרק מפילת סעמי) שממש עזרה באה לעולם שנאמר "ישלח עורך מקדש".

בענין: היאך נבנה בית המקדש בהר המוריה

כידוע, בית המקדש נבנה בהר המוריה. אולם מבחינה הלכתית עלינו לברר היאך נעשה כן. לכאורה, לפי כללי הגמרא בעבודה זרה, היה אסור להם לבנות את בית המקדש עליה.

כתוב במשנה במסכת עבודה זרה (דף מה.):

הנכרים העובדים את ההרים ואת הגבעות הן מותרין ומה שעליהן אסורין שנאמר לא תחמוד כסף וזהב עליהם רבי יוסי הגלילי אומר אלהיהם על ההרים ולא ההרים אלהיהם על הגבעות ולא הגבעות אלהיהם ומפני מה אשירה אסורה מפני שיש בה תפיסת ידי אדם וכל שיש בה תפיסת ידי אדם אסור אמר רבי עקיבא אני אובין ואדון לפניך כל מקום שאתה מוצא הר גבוה וגבעה נשאה ועץ רענן דע שיש שם עבודת כוכבים.

ועיין רש"י (ד"ה הן מותרין) שכתב "ההרים עצמן מותרין לחצוב אבנים מהן ולזריעה דמחובר לא מתסר כדנפקא לן (לקמן) מאלהיהם על ההרים ולא ההרים אלהיהם כדדריש ר' יוסי הגלילי."

ומהגמ' מבואר, דאע"פ דהגוים עבדו כל הר והר בארץ ישראל, מ"מ אין הרים אלו אסורים בהנאה (דמחובר אינו נאסר בהנאה).

אולם עיין בגמ' (דף מ"ו:) דאיתא "בעי רמי בר חמא המשתחוה להר אבניו מהו למזבח יש נעבד במחובר אצל גבוה או אין נעבד במחובר אצל גבוה." כלומר, שיש ספק אם הר שנעבד לע"ז מותר להתשמש בו במקדש אע"פ שמותר בהנאה. והרמב"ם (הלכות איסורי המזבח פרק ד הלכה ז) פסק לחומרא שכתב "המשתחוה להר אף ע"פ שהוא מותר בהנאה הרי אבניו אסורין למזבח וכן המשתחוה למעיין הנובע בארצו הרי מימיו פסולין לנסך." ואם כן, יש לשאול, מכיון שהגוים עבדו כל הר בא", והדין הוא דאע"פ דהר שנעבד מותר בהנאה, מ"מ היא אסור לגבוה, וא"כ איך בנו בה"מ על הר המוריה.

ובאמת כן שאלו התוספות (דף מה. ד"ה כל מקום שאתה מוצא הר גבוה) "בירושלמי פריך מבית הבחירה ומסיק ע"פ נביא נבנה שם."

ודברי תוספות מבוססים על הקושיא ותירוץ של הירושלמי במסכת עבודה זרה (דף כא:). וכתוב שם: "תני רבי בורקי קומי ר' מנא מלמד שלא הניחו הכנענים לא הר ולא גבעה שלא עבדו עליו. ולא כן סברנן מימר דבר שיש בו רוח חיים אף על פי שאינו אסור להדיוט אסור לגבוה בית הבחירה איכן נבנה ע"פ נביא ויעל דוד כדבר גד אשר דיבר ביד ה'." כלומר, שהיה קשה לירושלמי, איך בנו את בית הבחירה על הר המוריה, הלוא הר המורי היה נעבד לע"ז, ואסור לגבוה.

הירושלמי תירץ "ע"פ נביא." והפני משה הסביר "שהתיר לו בשם המקום ב"ה." כלומר, דאע"פ שבאמת עבדו הר המוריה, מ"מ הקב"ה- על ידי נביא- שינה את הדין, והתיר להם לבנות בה"מ עליה.

•••

ועיין בבני יששכר (מאמרי חודש ניסן מאמר י"ג ס"ק ו') שכתב:

תביאמו ותטעמו בהר נחלתך כו' ה' ימלך לע"ו. להבין הסמוכות נ"ל ע"פ מה דהקשו הא דקיי"ל דלא הי' בא"י הר וגבעה שלא עבדו הכנענים עלי' ע"ז וא"כ היאך נבנה הבהמ"ק על ההר ותירץ הרב הגדול מהר"א רוזאנ"ס ז"ל (בעל משנה למלך ופרשת דרכים) הביאו הרב החיד"א בס' כסא דוד דף ל"ג ע"א דכ"מ שקנתה השכינה והקדושה דמלכות שמים מקום שוב אינה יכולה הסט"א לקנות שם מקום כי מלכותו לעד קיימת ואמרו רז"ל באבן שתי' שממנה הושתת העולם. כביכול בשעת בריאת העולם התפלל הקב"ה שם ואמר יה"ר שייכבשו רחמי את כעסי ואכנסו כו' וא"כ קנתה מלכות שמים שם מקום ושוב אין מקום להשראת כו' כי מלכותו ית"ש לעד קיימת עיי"ש ועפ"ז תתבונן הפסוקים הנ"ל תביאמו ותטעמו בהר נחלתך מכון לשבתך פעלת ה' כו' רצ"ל אתה פעלת מן ימי בראשית שיהי' מכון לשבתך כי קנית שם מקום כביכול וכי תימא הרי עבדו שם ע"ז לזה אמר ה' ימלך לע"ו ע"כ מקום שקנתה מלכות שמים מקום שוב אין מקום כו' והבן הדברים.

ותמצית דבריו כנראה היא, דיש חילוק בין קדושת מקום המקדש לשאר עניני הקדש. מקום המקדש היא של השכינה הקדושה ואי אפשר לטמא אותו. ולכן אף אם נאמר דיש כח לאדם לאסור הקדש לגבוה, מקום המקדש הוא יוצא מן הכלל. ובאמת קדושתה אינה תלויה בהקדשת אברהם אבינו (או יעקב אבינו), אלא שעומדת מששת ימי בראשית, ועומדת לעד, ולכן אין לאדם כח לשנותה או לאוסרה. ולכן, אפשר לומר דאפילו לפי שיטת הרמב"ם ניחא (דאף אם נאמר שיש כח לאדם לאסור דבר שאינו שלו לגבוה וגם לאסור הקדש לגבוה, מ"מ אין כח לאסור מקום המקדש) ומותר לבנות בה"מ על הר המוריה.

ואולי יש לפרש בדרך זו את דברי הפני משה שפירש את תירוץ הירושלמי "על פי נביא" לומר, "שהתיר לו בשם המקום ב"ה." הנביא לא התכוון לפסוק הוראת שעה או להגיד לנו שבאמת לא נעבד, אלא שהנביא מודיע לנו דהקב"ה בעצמו 'מתיר' מקום זה ומגיד שאין הר המוריה אסור, דזה הוי מקומו, מקום השכינה הקדושה, דאינו נטמא ואינו נאסר.

ובאמת, יש להביא סמך שהרמב"ם בעצמו סובר שקדושת מקום המקדש שונה משאר סוגי קדושות. עיין בדברי הרמב"ם (הלכות בית הבחירה פרק ז הלכה ז):

אע"פ שהמקדש היום חרב בעונותינו חייב אדם במוראו כמו שהיה נוהג בו בבניינו לא יכנס אלא למקום שמותר להכנס לשם ולא ישב בעזרה ולא יקל ראשו כנגד שער המזרח שנאמר את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו מה שמירת שבת לעולם אף מורא מקדש לעולם שאע"פ שחרב בקדושתו עומד.

ויש לדון, מה הקשר בין שבת ומקום המקדש שגורם להרמב"ם ללמד שהפסוק מדמה אותם עד כדי כך שהוא לומד שכמו שאנו מחויבים בשמירת שבת לעולם אף אנו מחויבים במורא מקדש לעולם.

והנה, הרבה הקשו על מה הביא הרמב"ם את הפסוק "את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו" ללמד שהמקדש "בקדושתו עומד" ובהלכות בית הבחירה (פרק ו' הלכה טז) כשהרמב"ם פסק שקדושה ראשונה קדשה לעתיד לבוא, הוא הביא את הפסוק "והשמותי את מקדשיכם."

ואולי יש להסביר על פי דברי השפתי חיים (מועדים ח"ג עמוד שצד) שהסביר דהרמב"ם הביא את הפסוק "את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו," ללמד לנו שיש קשר עמוק בין המקדש ובין השבת, ואלו דבריו: קדושת השבת שנקבעה מלעילא, מראשית הבריאה וקדושתה קדושת עולם, שלא כקדושת המועדות, שקביעות הקדושה תלויה בקדושתן של ישראל... וכמוה גם קדושת בית המקדש, נקבעה קדושתה מלעילא מראשית הבריאה וממנה הושתת כל העולם כולו, אף קדושתה קדושת עולם...

ולפי דבריו, אולי י"ל דבפרק ו' הרמב"ם הסביר שלאחר שנבנה בית ראשון והקדישו אותה, יש מושג של קדושתה מבחינת בה"מ, שאינה בטילה לעתיד לבוא, דאע"פ שקדושה זו נתקדשה ע"י אדם, אין אנו צריכים לקדש אותה פעם שנית.

אולם בפרק ז', הרמב"ם הדגיש שיש מושג של קדושתה שכבר התחילה מששת ימי בראשית מבחינת מקום המקדש. שיש ענין "מורא" ששייך ב'מקום' זה, אפילו אם למעשה אין שם בה"מ (וכמו דמצינו ביעקב, שהיה ירא כאשר הוא לן במקום המקדש אע"פ שהיה שם קודם בנין הבית). וקדושה זו נתקדשה ע"י הקב"ה, ולא ע"י אדם. ולכן הביא הרמב"ם פסוק אחר, את הפסוק "את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו". ואע"פ שיכול להיות שהדין של מורא מקדש למעשה התחיל לאחר בנין הבית, מ"מ זהו דין נפרד מדין קדושה ראשונה קדשה לעתיד לבוא שנובע מדין קדושת בית המקדש. אלא דין זה של מקום המקדש, של מורא המקדש, נובע מהקדשת הקב"ה מששת ימי בראשית, ולא מהקדשת אדם.

אולם לכל הפחות, לפי דברי השפתי חיים אנו רואים שלפי הרמב"ם קדושת מקום המקדש כבר עומדת מששת ימי בראשית, ועומדת לעד. וכמו שאין לאדם הכח לשנות את השבת בכלל, כך אין לו הכח לשנות או לטמא את מקום המקדש. קדושה זו אינה באה מאדם, ולכן אין אדם יכול לשנותה. לכן, אפילו לפי שיטת הרמב"ם ניחא מדוע אין לאדם כח לאוסרה (אפילו כשעובדה) ומדוע מותר לבנות בה"מ על הר המוריה.